

تبیین عرفانی ملاصدرا

از نظریه وحدت شخصی وجود

منیره سیدمظهری*، دانشیار گروه فلسفه و حکمت اسلامی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج
علیرضا اسودی، دانش آموخته فلسفه و حکمت اسلامی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج

چکیده

تلاش فکری عمیق و توأم با شهود حکیم ملاصدرا در تحقیقات پیرامون حقیقت هستی، سرانجام او را به نظریه وحدت شخصی وجود رسانید تا آنجا که خود در برخی آثارش خصوصاً رساله عرفانی ایقاز النائین هم عقیده با عرفا بصراحت بر لزوم باور به وحدت شخصی وجود اذعان نموده است. او در تبیین عرفانی این نظریه در ساحت هستی‌شناسی، از رهگذر مباحثی همچون اصطلاح‌شناسی وجود، بیان رابطه میان وجود و ماهیت، شرح اعتبارات ماهیات – هم از حیث تعیین فی نفسه و هم از حیث تنزل وجودی آنها – ابتدا نظریه وحدت تشکیکی وجود را طرح و نکات ظریفی را در مفاد این نظریه بیان مینماید و سپس از طریق برهان عدمی بودن ازلی و ابدی ممکنات، با بیانی عرفانی به تبیین وحدت شخصی وجود نظر میکند و در نهایت نتیجه میگیرد که وحدت و یگانگی موجودات در ذات وجودی خود، نه وحدت و اشتراک سنخی بلکه وحدت شخصی و سریانی است. از نظر او، وجود حقیقی مختص به وجود خدای تعالی است و ممکنات همگی ظهور، نمود و شئون اوصاف وجود حقتند و نسبت به آن، وجود ظلی و قیام سایه‌وار دارند.

کلیدواژگان

وجود
وحدت تشکیکی
ملاصدرا
وحدت شخصی
اعیان ثابت
ایقاز النائین
۱. مقدمه

بر صاحب‌نظران و کسانی که گامهایی در فلسفه و عرفان اسلامی – بویژه عرفان نظری – برداشته‌اند، پوشیده نیست که ساختار اصلی عرفان رادو مؤلفه مهم توحید و موحد تشکیل داده و اصلیت‌ترین مسئله در عرفان نظری، وحدت شخصی وجود میباشد. ارائه تصویری عالمانه از این بحث و حل و فصل کثرت موجود در نظام هستی و نحوه ارتباط این کثرات و تعینات خلقی با حق متعال و متأثر بودن نظام تعینات خلقی از چینش و نظام تعینات الهی، موضوع بسیار مهمی است که میتواند بیانگر ارتباط عمیق عرفان با آموزه‌های دینی و از میان برداشتن غامضترین سؤالات بشری درباره عالم هستی باشد.

میان فلاسفه مسلمان، صدرالمتهلین – در حکمت متعالیه خودش – بیش از همه، بحث درباره وجود و مباحث پیرامونی آنرا دستمایه تحقیقات خود قرار داده

(نویسنده مسئول) *Email: msayyidmazhari@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۹۵/۷/۱۰ تاریخ تأیید: ۹۵/۹/۲۴